HAMVAS BÉLA
PEST MEGYEI
KÖNYVTÁR

A Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár 2020. évi beszámolója

2000 Szentendre
Pátriárka u. 7.

Készítette: Dr. Tóth Máté
igazgató

Szentendre, 2021. 02. 24.

Rövid összefoglaló

A Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár 2020-as évét a koronavírus-járvány okozta szolgáltatáskiesések, szolgáltatásfejlesztések, pénzügyi elvonások, valamint a vezetőváltás és a Kjt. Mt. átállás okozta bizonytalanságok jellemezték.

A koronavírus-járvány összességében visszaesést hozott a szolgáltatási mutatókban (20% a visszaesés a beiratkozott olvasók és 25% a kölcsönzött dokumentumok terén), de egyben azt is megmutatta, hogy milyen nagy igény van a könyvtár szolgáltatásaira Szentendrén, és segített a felszínre hozni a munkatársi kollektívában meglévő belső kreativitást.

A koronavírus-járvány első hulláma miatt a könyvtár tavasszal két és fél hónapon keresztül zárva tartott. Ekkor a kollégák belső munkálatokat végeztek. Az első hullám utáni fokozatos visszatérés jegyében júniusban csak a kölcsönzés volt elérhető. Az őszi, második hullám alatt bevezetett korlátozó intézkedések nyomán az intézmény ugyan bezárt, de a kölcsönzést folyamatosan fenntartottuk és bevezetésre került a dokumentumok házhoz szállítása. A közösségi programok egy részét online formában valósítottuk meg.

Stratégiai célok végrehajtása

A tárgyévben az intézményi stratégiai célok időarányosan teljesültek. Szentendre város és Pest megye települései számára magas színvonalú információ- és dokumentum-ellátást nyújtunk, a megye könyvtárai számára biztosítjuk a kulturális alaptörvényben megfogalmazott alapszolgáltatásokat.

Koordináltuk a Pest megyében található több mint 200 könyvtár kötelező éves adatszolgáltatását, valamint végeztük az ehhez kapcsolódó információnyújtást és az adatellenőrzést. Módszertani tanácsadás keretében helyszíni segítséget nyújtottunk a megye könyvtáraiban dolgozó könyvtárosoknak. 2020-ban 91 kistelepülés könyvtári és szakmai ellátását segítettük a KSZR keretében.

A Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár ODR tagkönyvtár, így miután évente gyűjteményének gyarapítására az ODR alapból támogatást is kap, a hozzá forduló (nem csak Pest megyei) könyvtárak igényeinek kielégítése is feladata. Részt vettünk az Országos Idegennyelvű Könyvtár koordinálásában megvalósuló „Nemzetiségek által lakott települések könyvtári állományának letéti formában történő gyarapítására" - az NKA támogatásával c. pályázaton. Az Országos Könyvtári Napok programsorozatot szintén NKA pályázati forrásból valósítottuk meg.

Szervezet

Bár az előző években emelkedett a fenntartónk által engedélyezett létszámkeretünk, ez a tendencia 2020-ban nem folytatódott. Az év során a pandémia, az igazgatóváltás és a kjt-ből mt-be való átkerülés miatti fluktuáció okozta a legnagyobb kihívásokat a személyi kérdések terén.

2020 folyamán 9 munkatársunktól búcsúztunk el és 10 új kollégát vettünk fel. Voltak köztük teljes és részmunkaidőben dolgozók, ami magyarázatot ad a létszámkeretünk számszerűsített bővülésére.

A távozók között volt egy nyugdíjba vonuló munkatársunk, ketten lakcímváltozás miatt hagyták el a könyvtárunkat, ketten egy másik könyvtárban folytatják munkájukat, az ottani fenntartó által biztosított valamelyest nagyobb fizetésért, négyen azonban pályaelhagyók lettek, mert a piaci szektorban jelentősen jobb keresetet kapnak a munkájukért. Ezen felül még két munkatársunk szülési szabadságra ment.

Az elmúlt évek forrásnövekedése jelentősen növelte a gazdasági irodánkban dolgozó két munkatársunk feladatait. Költségvetésünk 200 M-ról 300 M fölé emelkedett, az általunk ellátott KSZR-es települések száma 45-ról 91-re, dolgozói létszámunk 28-ról 38-ra nőtt, így szükségessé vált, hogy a pénzügyi és munkaügyi feladatokat is ellátó gazdasági irodán dolgozók létszámát 2-ről 3-ra növeljük. A KSZR-es települések ellátása érdekében egy 6 órás rendezvényszervezői munkakört is kialakítottunk, és részmunkaidőben dolgozó kollégával erősítettük meg a felnőtt kölcsönzést, hogy ne jelentsenek megoldhatatlan nehézséget a betegségek és szabadságolások.

November 1-jével betöltésre került az igazgatói státusz. Új szervezeti struktúrát alakítottunk ki 2021. január 1-től. Az ehhez szükséges SZMSZ módosítás megtörtént.

Infrastruktúra

A könyvtárban két infrastrukturális felújításra került sor 2020-ban. Az előre tervezett, a Városi Szolgáltató Nonprofit Kft. által kivitelezett elektromos hálózati felújítás második üteme, ami a gyermekkönyvtárat, a Vajda-termet és a fonotékát is érintette. A munkálatok alatt az érintett helyiségek zárva voltak, azonban a könyvtár egy hét kivételével egész nyáron nyitva tudott tartani. A felújítás alatt álló területekről dokumentumaink jelentős részét elérhetővé tettük olvasóinknak a felnőtt részlegen.

A gyermekkönyvtárban egy modern és kényelmes babasarkot hoztunk létre, amelynek kialakításához szükséges volt a gyermekkönyvtári állomány frissítésére, valamint a részleg tereinek újragondolása, ésszerű átrendezése.

További 2019-ben betervezett felújításokra, mint pl. a felnőtt kölcsönzőpult megújítására, irodahelységek festésére, padlóburkolatok cseréjére forráshiány miatt nem volt lehetőségünk.

A távmunka támogatására kisszámú laptop és a programok webes közvetítésére szolgáló eszköz beszerzésére volt lehetőségünk.

Gyűjtemény

Gyűjteményünket a rendelkezésre álló forrásokból a gyűjtőköri szabályzatunknak megfelelően és az olvasói igények figyelembevételével fejlesztettük a terveinknek megfelelően. Kiemelten gyűjtöttük a képzőművészeti és a Pest megyével kapcsolatos helytörténeti dokumentumokat. Az elektronikus hang- és képdokumentumok beszerzése terén a változóban lévő felhasználói szokásokra reagálva idén a magyar- és idegennyelvű hangoskönyvek, a gyűjteményből még hiányzó alapvető fontosságú zeneművek és filmek, egyes szerzők esetében a teljes életművek jó minőségű felvételeinek beszerzésére törekedtünk. A megnövekedett érdeklődés miatt újrakezdtük a diafilmes állományrész gyarapítását. Folyamatosan pótoltuk az elveszett, eltulajdonított, javíthatatlan és az állomány szempontjából nélkülözhetetlen dokumentumokat.

Raktári kapacitásunk bővítésének érdekében ebben az évben az alkalomszerű selejtezés helyett megkezdtük az állomány szisztematikus (heti rendszerességű, szakonkénti) apasztását. A járványügyi helyzet miatt elrendelt bezárás következményeként ez a személyes jelenlétet kívánó folyamat lelassult, a selejtezést végző könyvtárosok többsége az év egy részében távmunkában dolgozott.

A zárvatartás miatt több idő jutott a gyűjteményelhelyezés felülvizsgálatára, a tervezettek megvalósítására. Az olvasótérben található szabadpolcos állományrészt a megváltozott olvasó igényeknek megfelelően tematikusan átrendeztük, megszüntettük azokat a kiemeléseket, amelyek iránt csökkent az érdeklődés, és kiemeltük a sokak által keresett állományrészeket, így az idegennyelvű szak- és szépirodalmat.

A belső munkálatok során az olvasótérben és a raktári terekben is felülvizsgáltuk a szoros raktári rendet, a talált hibákat korrigáltuk.

A gyűjtőköri szempontoknak megfelelően vásárolt könyveket, folyóiratokat és az elektronikus dokumentumokat is a SZIKLA21 Integrált Könyvtári Rendszerben dolgoztuk fel. A feldolgozó könyvtárosok nagy része a járványügyi helyzet miatt távmunkában dolgozott, a könyvtárak bezárása ezt a munkafolyamatot nem érintette hátrányosan, így a saját állományunk mellett a KSZR-hez tartozó könyvtárakba kiszállított dokumentumok formai és tartalmi feltárása, a dokumentumok csatolása is a tervek szerinti ütemben haladt. A távmunka miatt a tervezettnél sokkal több dokumentum leírását javítottuk az adatbázisban, így jelentősen javult a visszakereshetőség.

Könyvtárunk kötészeti részlegén a tervek szerinti mértékben kötöttük újra az elhasználódott, megrongálódott könyveket és a megőrzésre szánt folyóiratokat. Az állományvédelmi okok mellett a jobb kereshetőség és a hozzáférhetőség javításának érdekében folyamatosan digitalizáltuk a Pest megyei vonatkozású újságcikkeket.

Könyvtárunk rendelkezik digitalizálási tervvel, amely figyelembe veszi a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia céljait, és elsősorban a helytörténeti vonatkozású dokumentumok védelmét és hozzáférhetőségét szolgálja. Törekedtünk arra, hogy elsőként intézményünk saját kiadványait és azokat a dokumentumokat digitalizáljuk, melyek egyediek és csak a mi gyűjteményünkben lelhetők fel. Könyvtárunk nagyfelbontású szkennerrel rendelkezik, melynek segítségével kétrétegű PDF-fel karakterfelismert dokumentumokat, illetve aprónyomtatványokat digitalizáltunk, így ezeket teljes szövegében kereshető dokumentumként tudtuk közzétenni a honlapunkon.

Szolgáltatások

A gyermekkönyvtárban folyamatos napi kölcsönzésen, a könyvtári rend fenntartásán túl kiemelt gondot fordítottunk a személyes könyvajánlásra és a könyvtári térben kialakított könyvajánlók frissítésére is. Az aktualitásoknak megfelelően foglalkozásokat szerveztünk a hozzánk forduló pedagógusok kéréseit is figyelembe véve. A korlátozások miatt sajnos számos már megbeszélt rendezvényünket le kellett mondanunk, vagy bizonytalan időre elhalasztanunk, például író-olvasó találkozókat, illetve hagyományos, évről-évre megrendezett városi versmondó versenyünket is.

Ősszel a Szentendre Éjjel-Nappal, illetve az OKN keretében megtarthattuk gyermek- és családos programjainkat, valamint sikerült bepótolnunk néhány elmaradt találkozót, a korlátozások miatt a tervezettnél kisebb létszámmal. Elindítottuk az ifjúsági filmklubunkat, és újrakezdtük a diafilmes délutánjainkat. Nyáron a gyermekkönyvtár saját honlapot kapott, melyet az általános tudnivalók mellett folyamatosan frissülő tartalommal töltünk meg.

A fogyatékkal élők számára öt akadálymentes szolgáltatást tudunk biztosítani: öregbetűs könyvek, hangoskönyvek, nagyítólencse, könyvtárhasználati és könyvtári órák fogyatékosok igényeire szabva, integrált érzékenyítő programok szervezése egészséges és fogyatékkal élő gyermekek számára. Könyvtári rendezvényeink között 2020-ban helyet kapott a meseterápia, emellett a koronavírus elleni védekezésről szóló előadással is segítettük városunk lakóit.

A nemzetiségek számára biztosított idegennyelvű dokumentumaink a könyvtár állományában, a honi lapok mellett angol, német, francia, görög, szlovák és határon túli magyar nyelvű sajtótermékek is megtalálhatók folyóiratállványainkon.

A HBPMK online, mobilkompatibilis katalógusa, a saját helytörténeti kiadványaink, valamint a Pest Megyei Hírlap példányai bárki számára elérhetőek a könyvtár honlapjáról a nap 24 órájában. A katalógus használatán túl beiratkozott olvasóink számára lehetséges a kiválasztott dokumentumot

előjegyezni és egyszeri alkalommal meghosszabbítani. A könyvtár helytörténeti sajtócikkeinek teljes szövegű adatbázisához az internetes katalóguson keresztül lehet hozzáférni.

A digitális könyvtárak segítik, kiegészítik a tájékozódást, részben pótolják a papíralapon nem hozzáférhető kiadványokat. Tájékoztató könyvtárosaink naprakész információkat nyújtanak használatukkal kapcsolatban. Segítségükkel tematikus linkgyűjteményekhez csatlakozhatnak az érdeklődők. Lehetőség van az Ügyfélkapu használatára is. Könyvtárunk Digitális Jólét Pont.

Koordináltuk a megyéből a HBPMK-ba érkező könyvkötészeti kéréseket. Folyamatosan karbantartjuk és frissítjük a Pest megyei könyvtárak címjegyzékét. Folyamatosan működtetjük és moderáljuk a Pest Megyei könyvtárosok levelezőlistáját. Részt vettünk az MKE Pest Megyei Szervezete tanácstestületi munkájában. Koordináltuk az Országos Könyvtári napok szóróanyagának könyvtárakba történő eljuttatását. Programmal segítettük az OKN idején a megye könyvtárait.

2020-ban számos, a települési könyvtárak tevékenységét segítő nyújtott szolgáltatást nyújtottunk. A szakmai segítségnyújtásnak köszönhetően közel 8 millió Ft támogatásban részesült négy, a megyében működő városi/települési könyvtár. Folyamatosan értesítettük a kisebb könyvtárakat a világjárvány következtében történt kormányzati rendelkezésekről. Formai feltárási ismeretek továbbképzést tartottunk KSZR-es könyvtárosok számára.

Az új honlap kezeléséhez online képzést tartottunk a Netlib Kft. munkatársával közösen a települési könyvtárak fejlesztésének koordinációjáról, az ennek keretében megtett javaslatokról.

A Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár pályázatával 260.000.- Ft értékben gyarapítottuk a települések nemzetiségi könyvtári állományát. A támogatás segítségével 10 település német, valamint 1 település cigány nyelvű könyvekhez jutott.

A HBPMK-ban már meglévő helytörténeti kiadványok szkennelését befejeztük. A www.hbpmk.hu oldalán az opac-on keresztül elérhetővé tettük.

Minőségirányítás

2020-ban rendszeresen összeült a Minőségirányítási Tanács (MIT), és évi több alkalommal a különböző szakfeladatok szerinti munkacsoportok is. Év elején elkészítettük a stratégiai tervhez illeszkedő 2020. évre vonatkozó cselekvési tervet, minden feladathoz határidőt, felelősöket, közreműködőket rendelve. Munkacsoportokat alakítottunk az olvasóterem otthonossá tétele, a külső és belső kommunikáció megújítása és közösségi akciók tervezése témákban.

A könyvtár eredményes működésének feltétele a használók elégedettsége. Ennek érdekében a HBPMK 2020-ban több használói elégedettségmérést tervezett, de a pandémiás helyzet miatt erre végül nem került sor.

2020-ban önértékelést végeztünk a KMÉR alapján, amelyet 2021 elején értékeltünk ki. Online megbeszéléseken lehetőséget biztosítottunk a kérdések feltevésére, email és telefon útján tartottuk a kapcsolatot az érdeklődő könyvtárakkal.

Tudományos kutatás és kiadványok

A 2020-as évben a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár két saját kiadványt jelenített meg.A legfontosabb tudományos kutatómunka az *És nem vesz rajtuk erőt a halál – Szentendre első világháborús katonahősei* című kiadvány összeállításával volt kapcsolatos. A könyvet Tyevicska Árpád írta, a kutatómunkát a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár helytörténeti osztálya tette lehetővé. A szerkesztést a könyvtár helytörténésze, Gaján Éva végezte el.

Az *A Püspökmajori Klubkönyvtár – Amit róla (Szentendrén feltétlenül) tudni érdemes* című kiadványt Csuka Éva írta és állította össze. A könyvtár a megjelenítésen túl a lektori munkálatokban is részt vett.

Az Ábrányi Emil halálának 100. évfordulójának alkalmából indított kutatómunka több sikeres projekttel zárult. Az anyagösszeállítást követően az intézmény kiállítást rendezett belőle, melyet a karanténra való tekintettel digitális formában is elérhetővé tettünk az érdeklődők számára. Az októberi hónap beálltával kutatást végeztünk az 1956. október 23-i forradalom szentendrei eseményeivel kapcsolatban. Olvasói felkérésre a tavalyi évben bibliográfiát állítottunk össze Szentendre vendéglátásának történetével kapcsolatban.

Könyvtárunk elkészítette a Statisztikai Kisokos c. kiadványt, mely részletesen ad magyarázatot a kultstat kitöltéséhez. A kiadványt megkapta minden KSZR tagkönyvtár.

Partnerségi együttműködések

Folyamatosan ápoljuk a kapcsolatot a helyi óvodákkal és iskolákkal. Könyvtárunkban lehetőség van arra, hogy a középiskolás diákok nálunk végezzék el a közösségi szolgálati munkát.

Aktívan részt vettünk az „Én könyvtáram” elnevezésű országos hatókörű könyvtári projektben, amelyben két munkatársunk vállalt mentori és koordinátori feladatokat. A projekt lezártával intézményünk vállalta a projekt fenntarthatósága érdekében a mintaprogramok alkalmazását. Rendezvényeinkkel csatlakoztunk a könyvtáros szakma országos programsorozataihoz, az Internet Fiestához és az Országos Könyvtári Napokhoz is, mely utóbbi lebonyolításában az NKA által támogatott forrásból számos Pest megyei település programjának megszervezésében vettünk részt. Több közösségépítő klubot is elindítottunk, melyek heti vagy havi rendszerességgel várják a résztvevőket.

Kiemelt figyelemmel veszünk részt a városi programokon, pl.: a Szentendre Éjjel-Nappal fesztivál jellegű hétvégén. 2020-ban is végeztünk a könyvtár szociális funkciójához kapcsolódó tevékenységet. A megyében található mindhárom börtönnel kapcsolatban állunk, melynek keretében könyveket, DVD-ket és folyóiratokat ajándékoztunk a börtönkönyvtáraknak. A váci börtönkönyvtárban szakmai látogatást tettünk, ahol megismerkedhettünk a börtönkönyvtár sajátságos működésével, mi pedig tanácsokkal láttuk el őket a könyvtári állomány selejtezésével kapcsolatban.

PR/marketing/kommunikáció

A Könyvtár külső kommunikációja az elmúlt években javult. A korábban kidolgozott arculati elemeket következetesen használjuk. Több olyan szolgáltatásunk is elindult, ami erősíti az olvasókkal, látogatókkal való kapcsolattartást és a tájékoztatást. Rendszeresen jelen vagyunk a helyi médiában, a rendezvényeinkről és a könyvtár életéről folyamatos hírt kapnak az olvasók.

Online rendezvényeinket a megyében lévő könyvtárak számára is elérhetővé tettük, egyes rendezvények a YouTube csatornánkon visszanézhetők, ezáltal egyre több személyt érünk el. Megújított honlapunkat egyre többen látogatják.

Szakmán belül is törekszünk a kapcsolatok fenntartására, mélyítésére, ezért online értekezleteket tartunk a megyében lévő könyvtárak vezetőinek.

Koronavírus

A koronavírus járvány márciusban nagy kihívások elé állította könyvtárunkat is. A veszélyhelyzetet figyelemmel kísérve igyekeztünk vészforgatókönyveket kidolgozni, hogy minél gyorsabban és hatékonyabban tudjunk reagálni erre az új helyzetre.

Kidolgoztuk és megszerveztük a home office lehetőségét, hogy ezt minél több kolléga számára biztosítani tudjuk. Kollégáink a retrospektív feldolgozás, dokumentumfeldolgozás, adatbázisjavítás mellett a minőségirányítási dokumentumok felülvizsgálatával, javításával foglalkoztak, valamint kisebb állományrendezési munkálatokban vettek részt.

Júniustól kidolgoztunk és megszerveztünk egy alternatív lehetőséget a kölcsönzésre. Az emailben vagy telefonon leadott olvasói kérések alapján összeállított csomagokat a könyvtár épülete előtt lehetett átvenni.

Az előírások mentén betartattuk a maszkviselési és kézfertőtlenítési szabályokat. Az olvasói terekben és az irodákban kézfertőtlenítőket helyeztünk ki, a kollégáknak maszkot biztosítottunk.

A járványhelyzet kapcsán új szolgáltatásokat indítottunk:

- könyvcsomag-összeállítás
- könyvtárfutár
- online rendezvények
- online könyvajánlók
- online játékok

A járvány első hulláma alatt segítettük a helyi operatív törzs munkáját. A könyvtár 2 kocsijával és több kollégával részt vettünk az ételkiszállításban. Helyet adtunk a karitatív ételbanknak és rész vállaltunk működtetésében is.

Folyamatosan tájékoztattuk a könyvtárakat az Operatív Törzs által hozott, könyvtárakat érintő rendelkezésekről. A lehetséges könyvtári – COVID-dal összeköthető – jó gyakorlatokat (teraszos kölcsönzés, házhozszállítás, ablakon keresztül történő kölcsönzés) közvetítettünk a könyvtárak felé.

A járvány őszi hulláma felkészültebben ért minket, mert fel tudtuk használni a tavaszi tapasztalatainkat. A könyvcsomagok összeállítása mellett bevezettük a könyvtárfutár szolgáltatásunkat (dokumentumok házhoz szállítása), amelyet 70 év feletti vagy mozgásában korlátozott olvasóink vehetnek igénybe.

Ez alatt az időszak alatt sok olyan belső munkálat zajlott, amit nyitvatartás mellett nehéz lett volna megoldani. (Pl. helytörténeti fotók digitalizálása, a gyermekkönyvtárban babasarok kialakítása, a felnőtt könyvtár olvasói tereinek megújításának, átrendezésének előkészítése.